

"Water in Nederland vraagt om continue aandacht, achterstallig onderhoud kun je je niet permitteren, daar is onze delta te kwetsbaar voor."

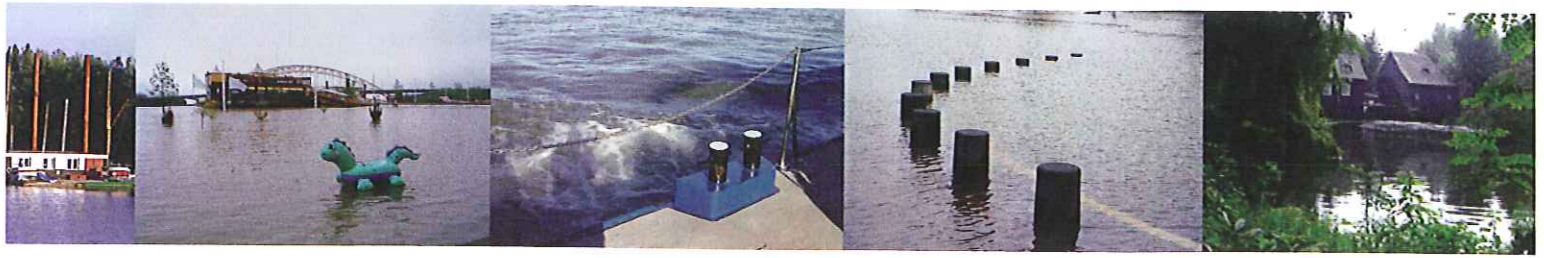
Delta in Transition gaat zich meer op de praktijk richten

Bert Satijn: Water is nu geaccepteerd

Door: Jaap Groot

Het programma Leven met Water stopt eind dit jaar. Directeur Bert Satijn is tevreden over de 100 projecten die de afgelopen jaren zijn opgestart. Maar 'acceptatie en implementatie' van water bij gebiedsontwikkeling is nog niet af. Satijn: "Water heeft zijn plek gekregen; maar nu is het belangrijk om dit gedachtegoed in de praktijk te brengen en ervoor te zorgen dat ruimte, water en klimaat als één geheel verder gaan."

Leven met Water is vijf jaar geleden op initiatief van de ministeries VenW, LNV en VROM opgestart. Waterschappen, kennisnetwerken, universiteiten en 'waterorganisaties' ondersteunden het initiatief. Eén van de belangrijkste doelstellingen van de organisatie was om de techniek te verbinden met de maatschappelijke belangen. Communicatie, participatie, waardering en beleving naast de bestuurlijke arrangementen vragen meer en meer aandacht om ervoor te zorgen dat het water opnieuw zijn plek krijgt bij de klimaatbestendige inrichting van ons land. Bert Satijn werd aangesteld als bruggenbouwer, iemand die niet alleen de partijen bij elkaar moest brengen maar die er vooral voor moest zorgen dat men samen over die brug gaat. Satijn: "Dat kost de nodige energie en hierdoor is er, vooral in de beginfase, veel tijd gaan zitten in overleg."

Leven met Water begon met inventariseren wie er mee moest doen, wat de visies waren, waar en welke kennis beschikbaar was en vooral welke kennis nodig was. Satijn: "Commitment krijgen, communiceren, samenwerken, dat was voor het goed opzetten van de projecten noodzakelijk, en binnen vijf jaar moesten we die projecten ook realiseren. Want op die manier konden wij alle partijen laten zien wat de noodzaak en mogelijkheden zijn van 'leven met water'."

Ondanks de aarzelende start, is het indrukwekkend om te zien hoeveel projecten *Leven met Water* in een betrekkelijk korte tijd heeft opgezet en gerealiseerd. Tal van regionale en provinciale projecten zijn uitgevoerd en grote projecten als 'Waarheen met het veen', 'Bouwen met water' en 'Urban flood management' kregen door hun opzet en uitvoering landelijke bekendheid.

Verbinding Bèta en Gamma

Bij alle projecten stond de tweede kernboodschap van *Leven met Water* centraal: 'Maak een verbinding, tussen Bèta- en Gammavetenschappen'. Satijn: "Op zich niet zo'n moeilijke opgave als je ervan uitgaat dat iedereen de intentie deelt om samen te werken. Iedereen begrijpt de noodzaak daarvan. Maar lang niet iedereen heeft het in zich om dat in een visie over te brengen of ideeën van een andere partij in zijn werkveld over te nemen. Zo kostte het niet alleen de nodige inspanning om de technische mensen duidelijk te maken hoe belangrijk de maatschappelijke inbedding van de watermaatregelen zijn en hoe zij die aspecten in hun werkwijze mee konden nemen, maar ook hoe 'de gammamensen' hun bijdrage konden leveren aan het waterbeheer van de toekomst."

Dat het zo goed gelukt is komt volgens Satijn mede doordat hij de tijd mee had. "Wij zijn op het juiste moment gestart." Hij verduidelijkt dit met een fraaie waterbeeldspraak: "Wij sprongen eigenlijk net voordat de golf eraan kwam omhoog. We werden voortgeduwd door de aankomende golf, maar door net voor de golf uit te blijven konden wij aangeven hoe de projecten opgezet moesten worden en hoe water daarin een plek kon krijgen."

Door de activiteiten en resultaten van *Leven met Water* kan je stellen dat het denken over water in vijf jaar tijd een hele andere kant is opgegaan. Technici realiseren zich nu dat water een breder maatschappelijk belang dient dan alleen veiligheid, dat je water niet moet wegstoppen of alleen maar naar technische oplossingen moet zoeken. Bert Satijn: "Men is zich gaan realiseren dat water een onderdeel is van gebiedsontwikkeling en dat het de verschillende domeinen overstijgt. Kijk naar een organisatie als Stowa, daar denkt men nu niet meer alleen in 'techniek' maar naast de natuurwetenschappelijke- ook aan de sociaal maatschappelijk aspecten van water."

Door de de nieuwe plek voor water in breder perspectief te plaatsen is samenwerken en communiceren één van de

eerste zaken die je in je organisatie vertrouwd moet maken. Satijn noemt dit 'Geen waterballet maar gebiedschoreografie'. "Niet in je eentje een leuke show opvoeren waar mensen op een afstand naar staan te kijken, maar met alle partijen een gebied ontwikkelen waarbij een verbinding komt tussen alle belangen. Op die manier krijg je een noodzakelijke balans tussen wonen, werken, recreatie, mobiliteit, economie, ecologie en water."

Satijn geeft ook aan hoe belangrijk hij dit vindt door de rol van de verschillende partijen duidelijk naar voren te halen: "Een waterbeheerder die nu nog in zijn eentje zijn projecten uitvoert en geen rekening houdt met de belangen van een ander moet er rekening mee houden dat een ander ook geen rekening houdt met zijn belangen."

In de vijf jaar *Leven met Water* heeft Satijn gezien welke problemen hij in de praktijk kan tegenkomen: "De verbindingen die we wilden leggen tussen theorie en praktijk zijn niet altijd voor 100% gelukt. Dat ondervonden we onder meer als niet alle partijen, en met name de praktijkmensen, van het begin af aan bij de plannen waren betrokken. Uitgewerkte ideeën bleken bijvoorbeeld in de praktijk moeilijk te realiseren. Of het lukte niet om een 'theoretische' visie op de praktijkmensen over te brengen omdat zij niet, ▶

Leven met Water stopt eind 2009. Door de activiteiten van Leven met Water heeft water in relatie met ruimte en klimaat zijn plek gekregen. Verbindingen leggen tussen de partijen en de projecten op koers houden waren de belangrijkste taken van het programmteam. "Water heeft lange tijd steeds minder ruimte gekregen. We moffelden het weg achter dijken, muren en in rechte slootjes."

Door het ruimtegebruik in Nederland is stap voor stap ingeteerd op de veerkracht van het watersysteem. Pro-actief het water zijn plek geven in de ruimtelijke ordening, deed men niet. Satijn: "Nederland is wat betreft water kwetsbaar als we er niet in blijven investeren en de veerkracht is sterk ingeboet." Gelukkig wordt er nu anders over water gedacht. Maar de inbedding van water bij ruimte en klimaat moet nog sterk groeien. Daarbij zal het extra moeite kosten om ruimte voor water te creëren omdat Nederland al zo vol is. Satijn: "Maar dat gaat lukken, de maatschappelijke belangstelling en de technische mogelijkheden werken daar aan mee en iedereen is overtuigd van de noodzaak. Door de huidige economische situatie zijn er ook andere waarden ontstaan zodat duurzaamheid, natuurwetenschappelijke en sociaal-wetenschappelijke aspecten veel meer aandacht krijgen."

van het begin af aan, bij de opzet daarvan waren betrokken." Daarnaast zag Satijn ook problemen ontstaan bij organisaties als een project niet tot hun 'roots' behoorden. "Er was dan onvoldoende binding en te weinig zorg voor kwaliteit en continuïteit. Onze ervaring is dan ook dat je in de beginfase heel kritisch moet kijken hoe en met wie je de projecten wil realiseren. Wij stellen zelfs dat zo'n initiatiefase 8 % van je projectbegroting mag kosten. Een investering die zich echt terugverdient."

Lessons learned

Een kostenpost waar je volgens Satijn ook niet op moet bezuinigen is die van de projectleider. "Daar staat of valt je project mee. Zijn kennis en ervaring moeten ervoor zorgen dat de samenwerking tussen de partijen goed gaat en dat alle aspecten worden gerealiseerd zoals afgesproken. Zijn inbreng zorgt ervoor of een project succesvol wordt of niet." Een ander punt bij 'lessons learned' is de opzet van de contracten en dan met name de mogelijkheid om een contract open te breken. "Het gaat tijdens het proces constant over de borging en de ijking van de kwaliteit en continuïteit. Die moet je regelmatig kunnen meten en als dat niet gaat zoals afgesproken dan moet je de mogelijkheid hebben om direct in te grijpen. Openbreken en herzien van een contract is dan één van de mogelijkheden die je van te voren moet vastleggen." Over de samenwerking met andere partijen vult Bert aan: "Werk in principe niet met te grote consortia, probeer ervoor te zorgen dat de belangen van de betrokkenen aanvullend zijn en alle partijen moeten commitment aan het gestelde doel geven. Mee willen praten, alleen om er bij te horen, heeft geen zin." Het programmanagement heeft eveneens de afgelopen vijf jaar veel geleerd. Satijn: "Zij moeten zich, van te voren, afvragen 'hebben we voldoende kennis, tijd en capaciteit in huis om het project goed te begeleiden' en vooral om het project op koers te houden." Dat laatste noemt Satijn één van de moeilijkste, maar tevens belangrijkste taken van het programmanagement. "Om dat goed te doen moet je voldoende financiële middelen hebben. Onze ervaring is dat je 10 tot 13% van het budget voor het management moet reserveren. Het lijkt een hoog percentage maar dat is nodig voor een succesvolle realisatie."

Vervolgtraject

Om er voor te zorgen dat de kennis die door *Leven met Water* is opgebouwd aan het eind van het jaar niet verloren gaat, is het één van de taken van de organisatie om de verzamelde kennis te borgen en over te dragen aan nieuwe plannenmakers. Satijn: "We hebben daarvoor veel energie gestopt in kennisborging, kennisontsluiting en kennisoverdracht. In totaal heeft *Leven met Water* een bedrag van drie miljoen, 7% van het totale budget, besteed om de kennis, onder meer bij HBO, STOWA, wateropleidingen, kennisnetwerken en waterorganisaties toegankelijk te maken en te verankeren."

De informatie en kennis is overigens niet alleen bij de onderwijsinstellingen en kenniscentra ondergebracht maar het is eveneens terug te vinden op de website www.levenmetwater.nl. Curnet zal de website, minimaal 2 jaar, onderhouden. Daarnaast wordt 20% van de projecten die *Leven met Water* heeft opgestart voortgezet. Maar Satijn noemt het vooral belangrijk dat de boodschap 'water als onderdeel van een klimaatbestendige ruimtelijke ordening', bij alle organisaties die met gebiedsontwikkeling te maken hebben is geaccepteerd. "Wij hebben in vijf jaar tijd gewerkt aan de acceptatie en adaptatie van water bij projecten. Bij 60% van onze projecten is dat geslaagd. Bij vervolg- en nieuwe projecten moet de verbinding tussen ruimte, klimaat en water een vast uitgangspunt zijn. Dat zal niet altijd vanzelf gaan. Die werkwijze moet je blijven uitdragen en stimuleren. Daarvoor wordt een nieuwe organisatie opgezet onder de naam Delta in Transition: *Leven met Water* heeft laten zien waarom en hoe je water bij projecten betreft. Nu moeten alle partijen verder werken richting praktijkontwikkeling, waarbij alle beschikbare kennis geassembleerd gaat worden bij de uitvoering van de geplande maatregelen. Delta in Transition zal die samenwerking stimuleren en bewaken. Daarbij zal zij zich onder meer focussen op de verbinding tussen techniek en praktijk, waarbij haar invalshoek vooral praktijkgericht zal zijn. "Communicatie, participatie, beleving en waardering zijn hierbij de uitgangspunten", zo stelt Satijn die overigens verwacht dat Delta in Transition het wat makkelijker zal hebben dan *Leven met Water* waar het gaat om praktijkmensen bij de projecten te betrekken. "In de voorgaande jaren hadden projectontwikkelaars het ontzettend druk, zij hadden gewoon geen tijd om zich met innovatie en kennisontwikkeling bezig te houden. Door de huidige economische situatie is dit anders geworden. Bedrijven zien de noodzaak van innovatieve ontwikkelingen, zij zien ook in dat samenwerken en van het begin af aan bij een project betrokken zijn, veel meer kans op succes geeft."

Klimaatwijzer

Voor het accepteren en adopteren van water benadrukt Satijn de noodzaak van samenwerken. "Elkaars belangen kennen, visies en ideeën van anderen inpassen in je eigen organisatie, kijken wat je met elkaar kunt realiseren en vooral communiceren." De Watertoets is hierbij een goed hulpmiddel maar die kijkt volgens Satijn niet ver genoeg vooruit. "Er moet eigenlijk een klimaatwijzer komen waarin niet alleen een langetermijnvisie staat, met daarbij de hoofdlijnen voor de gebiedsontwikkeling, maar waarin ook de korte stapjes voor de realisatie worden beschreven. Aan de hand van een klimaatwijzer kan je dan het tempo en de mogelijkheden benoemen en, heel belangrijk, je kan op een eenvoudige manier aan de stakeholders uitleggen waarom en hoe er gewerkt moet worden. Op die manier ontstaat een veerkrachtig systeem," aldus Bert Satijn die met een beeldspraak het denken over water nog eens benadrukt: "Omarm je het water niet, dan omarmt het water jou".